

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Laba iyo Toddobaatan

Hooska Faadumo: Daah-fureynta Saamaynta Shaydaannimo ee ka dambaysa Ru'yooyinka Nebinimo ee Kaniisadda Katooliga

Jeff Pippenger
2024-04-02

Waxsii Fatima waxay ahayd hawshii Shayddaanka ee diyaarinta, isagoo Kaniisadda Katooliga u diyaarinaya inay ururkooda isaga u dhiibaan marka uu iska dhigayo Masiixa; waayo, waa “farsamada ugu sarreysa ee awoodda Shayddaanka—taallo xusuus u ah dadaalladiisii uu isku dayayay inuu carshiga ku fariisto si uu dhulka ugu xukummo sida uu doonistiisu tahay.” Kuwa aan ka faa’iidaysan doonin markhaatifurka nebiyadeed ee aqoonsanaya doorka Fatima ee hagidda Katooligga, sababta oo ah diidmadda inay rumaystaan awoodda Shayddaanka ee ah inuu mucjisooyin sameeyo, waxay isu diyaarinayaan in la khiyaaneeyo. Waxsii Fatima waxay ka hadashay halganka gudaha ee ka jira Katooligga, iyo dagaalka Katooligga kula jiro cawaannimada.

Dagaalkii Kaatooligga la galay atheism-ka waa mawduuca aayadda afartanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad. Tusaalaha halgankaas wuxuu ka bilaabmay 1798, aayadda afartanaad. Wuxuu ku bilaabmay dagaalkii uu Napoleon, oo ahaa boqorkii koonfureed, baadarigii maxbuus ahaan u kaxaystay sannadkii 1798, markaasna maragga ku jira aayaddu wuxuu ku dhammaanayaa boqorkii woqooyi oo xaaqaya boqorkii koonfureed sannadkii 1989. Gudaha taariikhdaas (1798 ilaa 1989), labada iska soo horjeeda ee 1917 iyo 1918, mid kasta waxaa lagu calaamadeeyey astaan-sarreeye wax sii sheegid ah, taas oo isku xidha labada maragoodba, iyada oo haddana la ilaalinayo dulucda guud ee aayadda. Wax sii sheegidda Faadima shaki la’aan waa wax sii sheegid shaydaani ah, hase ahaatee waa mawduuc ka mid ah Erayga wax sii sheegidda ee Ilaah, sidaas darteedna waa taariikh ay tahay in si sax ah loo fahmo.

“Badbaadada keliya ee nafta wakhtigan u sugani waa in tallaabo kasta lagu weyddiiyo, Rabbigu muxuu addoonkiisa ku leeyahay? Erayga Rabbigu weligiis wuu waaraa. Kitaabka Quduuska ahi waa inuu noqdaa buuggeenna hanuunka, oo halkii aynu ka tashan lahayn xigmadda dadka, oo aynu u aqbali lahayn run rabbaani ah hadallada dadka dhimanaya ee xaddidan, waa inaynu baadho erayga sugan ee wax sii sheegidda. Ilaah waa hadlay, eraygiisuna waa lagu kalsoonaan karaa, waana inaynu rumaysadkeenna ku dul nasino ‘Rabbigu sidaasuu leeyahay.’ Ilaah wuxuu doonayaa inaynu daraasayno dhacdooyinka hareeraheenna ka dhacaya, oo aynu la barbar dhigno saadaallada eraygiisa, si aynu u fahamno inaynu ku nool nahay maalmaha ugu dambeeya. Waxaan doonaynaa Kitaabbadeenna Quduuska ah, waxaan doonaynaa inaynu ogaanno waxa ku qoran. Ardayga wax sii sheegidda si dadaal leh u barta waxaa lagu abaalmarin doonaa muujinno cad oo runta ah, waayo Ciise wuxuu yidhi, ‘Eraygaagu waa run.’” Signs of the Times, October 1, 1894.

Dagaalkii saddexaad ee wakiillada, sida lagu matalay aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo toban, waxaa la soo bandhigayaa quwadda isa sarraysiisa si ay u

taagto aragtida. Aayaddaasu waxay rumoowday sannadkii 200 BC, markii “Roomaaniyiintu soo farageliyeen iyagoo u hiilinaya boqorkii yaraa ee Masar,” oo “go’aansadeen in isaga laga ilaaliyo halaagga uu u maleegay Antiochus iyo Philip.” Aayaddaas iyo taariikhdiisii 200 BC waxay tilmaamayaan in wax yar ka hor sharciga Axadda, iyadoo laga duulayo mabda’a ah in la difaacayo beddelka Putin ee daciifay, xilliga ay Maraykanka iyo Qaramada Midoobay (Seleucus iyo Philip ee Makedooniya) go’aansadeen inay qabsadaan dhulalka Ruushka oo ay u kala qaybsadaan danahooda wadajirka ah, Roomaanka baabtiisiga ah (dhilladii Turos) ay bilaabi doonto inay muusigeeda tumato, iyadoo ay bilaabayso inay u baxdo si ay sino ula gasho boqorrada dhulka.

Sannadka 533, iyo amarkii Justinian ayaa markaas mar kale soo noqnoqon doona sida si nebiyad ah loogu muujiyey Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad, aayadda labaad, taas oo tilmaamaysa in masduulaagii (Roomaankii jaahiliga ahaa) uu siin doono baabasiinta saddex waxyaalood.

Oo bahalkii aan arkayna wuxuu u ekaa shabeel; cagihisuna waxay ahaayeen sida cagaha orso, afkiisuna sida afka libaax; masduulaagiina wuxuu isaga siiyey xooggiisa, carshigiisa, iyo amar weyn. Muujintii 13:2.

Masduulaagii Rooma jaahiliga ahi wuxuu “kursigiisii” (magaalada Rooma) siiyey baabasiimada sannadkii 330, markii Constantine caasimaddiisii u raray Constantinople. Clovis wuxuu siiyey baabasiimada “xooggiisii” ciidan laga bilaabo 496, Justinian-na 533 ayuu siiyey baabasiimada “amar” madani ah. Shan sannadood dabadeed Rooma jaahiliga ahi waxay baabasiimada dul saartay carshiga, sida ku matalan aayadaha lix iyo tobnaad, kow iyo soddonaad, iyo kow iyo afartan ee Daniel kow iyo toban. Marka Maraykanku ku guulaysto dagaalkii wakiillada ee saddexaad, baabasiimadu waxay ka adkaan doontaa xoogga Shuuciga ah ee Ruushka, kaas oo ah mawduuca wax sii sheegidda Faadima. Dagaallada wakiilladu waxay xambaarsan yihiin saxeexa runta, waayo saddexda dagaalba waxaa lagu fuliyaa ciidan wakiil u ah baabasiimada.

Ciidankii ugu horreeyey uguna dambeeyey ee wakiilka baadariga waa Maraykanka (Protestantismka riddada noqday). Ciidanka dhexe ee wakiilka ahi waa Naasiyiinta Yukrayn, kuwaas oo sidoo kale ahaa ciidankii wakiilka Kaatooligga ee ka soo horjeeday Ruushkii Shuuciga ahaa intii lagu jiray dagaalkii labaad ee dunida. Waxaa jira saddex dagaal oo dunida ah, waxaana jira saddex dagaal oo wakiil ah. Dagaalkii labaad ee labadaasba, dagaallada dunida iyo dagaallada wakiillada, wuxuu ahaa Naasiyad. Dagaalka hadda ka socda Yukrayn waa dagaalkii xuduudka oo markii ugu horraysay dhammaystiray aayadaha kow iyo toban iyo laba iyo toban ee dagaalkii Raafiya. Dagaalka Yukrayn ayaa hadda la fulinayaa inta lagu jiro waqtiga garaacista labaad ee saddexda garaac ee Islaamka ee hoogga saddexaad, in kastoo Islaamku aanu ku lug lahayn dagaalkaas gaar ahaan.

Weerarkii ugu horreeyey wuxuu ku dhacay dalka ruuxiga ah ee ammaanta badan 11-kii Sebtembar, 2001, halka kii ugu dambeeyey ee saddexda weerar uu ka dhici doono xeerka Axadda, oo haddana uu ku wajahan yahay dalka ruuxiga ah ee ammaanta badan. Weerarkii labaad ee saddexda weerar ee Islaamka ee hoogga saddexaad wuxuu ku dhacay dalkii qadiimiga ahaa ee ammaanta badnaa 7-dii Oktoobar, 2023. Dagaalkaasuu wuxuu ka socdaa isla goobtii uu Ptolemy ku guulaystay dagaalkii Raphia. Ciise wuxuu sheegay in maalmaha ugu dambeeya ay jiri doonaan dagaallo iyo

warar dagaallo.

Dagaalladii uu Ciise tilmaamay waxay dhacaan taariikhda marka saamaynta riyo kasta ay rumowdo, oo waxay ahayd Yexesqeel kii xaqiiqadaas diiwaangeliyey. Taariikhdaas waxaa lagu metelaa imaanshaha hoogga saddexaad ee Islaamka, dagaalkii labaad iyo kii saddexaad ee dagaallada wakiillada, ku-noqoshada Dagaalkii Sokeeye ee Maraykanka, iyo ku-noqoshada Dagaalkii Kacaanka ee Maraykanka. Dagaalladan waxaa la fuliyaa inta lagu jiro taariikhda shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun, oo marka sharciga Axadda ee dhowaan imanaya yimaado, Rabbigu wuxuu kor u qaadi doonaa ciidankiisa sidii calamad, iyadoo dagaalkii ugu dambeeyey, kii saddexaad ee dunida, bilaabanayo, iyo iyadoo Islaamka hoogga saddexaad uu sii xoojinayo ka cadhaysiintiisa quruumaha.

Waxaad maqli doontaan dagaallo iyo warar dagaallo ah; iska jira inaydaan qalbi jabsan, waayo waxyaalahan oo dhammu waa inay dhacaan, laakiin dhammaadku weli ma iman. Waayo quruun baa quruun ku kici doonta, iyo boqortooyo boqortooyo; oo meelo kala duwan waxaa jiri doona abaaro, belaayooyin, iyo dhulgariirro. Waxyaalahan oo dhammu waa bilowgii murugooyinka. Matayos 24:6–8.

Wagtiga shaabadaynta ee boqolka afartan iyo afarta kun, laba dabaqadood oo dadka Ilaah ah ayaa lagu kala gartaa awooddooda ay wax ku arkaan oo ku maqlaan.

Sidaa darteed ayaan masaallo ugula hadlaa, maxaa yeelay iyagoo wax arkaya ma arkaan; oo iyagoo wax maqlaya ma maqlaan, mana gartaan. Oo iyaga waxaa ku rumoobaysa waxsii sheegiddii Isayos, taasoo leh, Maqalka waad ku maqli doontaan, laakiinse ma garan doontaan; oo aragga waad ku arki doontaan, laakiinse ma fahmi doontaan. Waayo, qalbiga dadkan waa adkaaday, dhegahooduna way ku cuslaadeen maqalka, indhahoodana way xirteen; si aanay marna indhahooda wax ugu arkin, dhegahoodana wax ugu maqlin, qalbigoodana wax ugu garan, oo aanay u soo noqon, aniguna aanan u bogsiihin. Laakiinse indhihiinnu waa barakaysan yihiin, waayo, way arkaan; dhegihiinnuna waa barakaysan yihiin, waayo, way maqlaan. Matayos 13:13–16.

Muddadaas, oo bilaabatay Sebtembar 11, 2001, Ciise wuxuu yidhi, “waxaad maqli doontaan dagaallo iyo warar dagaallo.” Kitaabka Muujintii dhexdiisa, Yooxanaa wuxuu matalaa kuwa maqla codka Masiixa.

Waxaan Ruuxa ku jiray maalinta Rabbiga, oo waxaan gadaashayda ka maqlay cod weyn, sida buun. Muujintii 1:10.

“Codkii” uu maqlay wuxuu ahaa “sida buun,” buunkuna waa astaan dagaal, codkana wuxuu ka maqlay gadaashiisa. Markaasuu isu rogay inuu arko codka.

Oo anna waan jeestay inaan arko codkii ila hadlayay. Oo markaan jeestay, waxaan arkay toddoba laambadood oo dahab ah; oo toddobada laambadood dhexdooda waxaa joogay mid u eg Wiilka Aadanaha, oo gashan dhar ilaa cagaha gaadhaya, laabtana kaga xidhan suun dahab ah. Madaxdiisa iyo timihiisuba waxay u caddaayeen sida dhogor cad, sida baraf oo kale; indhihiisuna waxay ahaayeen sida olol dab ah; cagihiiisuna waxay ahaayeen sida naxaas saafi ah, sidii iyagoo foornada ku gubanaya; codkiisuna wuxuu ahaa sida sanqadha biyo badan.

Gacantiisa midigna wuxuu ku hayay toddoba xiddigood; afkiisuna waxaa ka soo baxay seef af badan oo laba af leh; wejigiisuna wuxuu ahaa sida qorraxda oo ku ifaysa xooggeeda. Oo markaan arkay, waxaan cagihiisa ugu dhacay sidii qof dhintay. Markaasuu gacantiisa midig ii saaray, isagoo igu leh, Ha baqin; anigu waxaan ahay kii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyey. Muujintii 1:12–17.

Araggii Masiixa ee Yooxanaa arkay markii uu u jeestay inuu arko codkii, waxay ahayd isla araggii Daanyeel ku arkay cutubka tobnaad, isla araggii Ishacyaah ku arkay cutubka lixaad, iyo isla araggii Bawlos arkay markii uu arkay taariikhda toddobada onkod.

“Is-hoosaysiintu kama go’do quduusnaanta qalbiga. Inta ay naftu Ilaah ugu sii dhowaato, si ka sii buuxda ayay isu-hoosaysiisaa oo u xasishaa. Markii Ayuub maqlay codkii Rabbiga oo ka dhex yeedhaya dabaysha duufaanka ah, wuxuu ku dhawaaqay, ‘Nafteyda waan nacay, waxaan ku tobadkeenayaa boodh iyo dambas.’ Waxay ahayd markii Ishacyaah arkay ammaanta Rabbiga, oo uu maqlay kerubiimta oo ku qaylinaya, ‘Quduus, quduus, quduus waa Rabbiga ciidammadu,’ ayuu ku dhawaaqay, ‘Anigaa hoogay, waayo waan baabba’ay!’ Daanyeel, markii uu booqday farriin-sidihii quduuska ahaa, wuxuu leeyahay, ‘Quruxdaydii waxay igu beddelantay qudhun.’ Bawlos, ka dib markii loo qaaday samada saddexaad, oo uu maqlay waxyaalo aan nin loo bannayn inuu ku hadlo, wuxuu naftiisa ku tilmaamay inuu yahay ‘kan ugu yar kuwa ugu yar quduusiinta oo dhan.’ Waxay ahayd Yooxanaa gacalka ahaa, kii ku tiirsanaa laabta Ciise, oo arkay ammaantiisa, kii malaa’igaha hortooda ugu dhacay sidii mid dhintay. Inta aynu Badbaadiyeheenna si dhow oo joogto ah u eegno, ayaynu wax yar ku arki doonnaa nafteenna oo aynu ku oggolaanno.” Signs of the Times, April 7, 1887.

Markii Gabri’eel uu Daanyeel u fasiray riyadii, wuxuu soo bandhigay dhacdooyinka nebinnimada ee cutubka kow iyo tobnaad. Dhacdooyinkaasi waa sharaxaadda dagaallo; matalaadda dagaalladaasna, riyadii sababta ahayd ee dheddigga “mareh,” oo loo muujiyey “marah,” ayaa sababtay in Daanyeel loo beddelo ekaanshaha Masiixa. Markuu Masiixu yidhaahdo waxaad maqli doontaan dagaallo iyo warar dagaallo, wuxuu tilmaamayaa dagaallada lagu soo bandhigay Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad. Wuxuu kaloo caddaynayaa in si loo arko riyada keenta in kii daawanaya loo beddelo ekaanshihiisa, ay khasab tahay inaad dib isu jeediso, waayo codku wuxuu kaa dambeeyaa. Dagaallada lagu matalay Daanyeel 11 waa sharaxaado dagaallo ka dhacay taariikh hore. Marka laga maqlo dagaalladaas kuwii hore, qofka waxaa la baraa taariikhda hadda dhacaysa, laakiin taas waxay suurtoowdaa oo keliya haddii qofku leeyahay indho uu wax ku arko iyo dhego uu wax ku maqlo.

Markii Yexesqeel diiwaangeliyey in ay iman doonto waqti aan mar dambe waxyigu dib loo sii dhigi doonin, arrintaasu waxay la xidhiidday waxyigii Yexesqeel ee meesha quduuska ah ee jannada, halkaas oo, waxyaalaha kale ka mid ah, Yexesqeel ku arkay “giraangirooyin giraangirooyin ku dhex jira,” kuwaas oo Sister White ku tilmaamay isdhexgalka murugsan ee dhacdooyinka aadanaha.

“Webiga Kebaar hareeraheeda, Yexesqeel wuxuu arkay dabayl wareeg ah oo u ekaatay inay woqooyi ka imanayso, ‘daruur weyn, iyo dab isduubaya, oo iftiin baa hareeraheeda ka jiray, waxaana dhexdeeda ka muuqday wax u eg midabka camariga.’ Taayirro badan oo

isdhexgalay ayaa waxaa dhaqaajinayay afar noole. Kuwan oo dhan aad uga sarreeya ‘waxaa yiil muuqaal carshi ah, oo u eg dhagax safayr ah; oo carshigaas muuqaalkiisa korkiisa waxaa yiil wax u eg muuqaal nin oo ka sarreeya.’ ‘Karuubiimtiina dhexdooda waxaa ka muuqday qaabka gacan nin oo baalashooda hoostooda ah.’ Yexesqeel 1:4, 26; 10:8. Taayirradu hab-dhiskooda aad bay isugu murugsanaayeen, sidaas darteed araggii ugu horreeyay waxay u ekaayeen kuwo qasan; hase ahaatee, waxay u socdeen si qumman oo iswaafaqsan. Uunyo jannadeed, oo ay tiirinaysay oo hagaysay gacanta baalasha karuubiimta hoostooda taal, ayaa taayirradan dhaqaajinayay; korkoodana, carshiga safayrka ah dusgiisa, waxaa joogay Kan Weligiis ah; carshigana hareerhiisa waxaa ku wareegsanaa qaanso roobaad, taasoo ah astaanta naxariista Ilaah.”

“Sida isku-dhacyada giraangiraha u hoos joogeen hoggaanka gacanta ka hoosaysa baalasha keruubiimta, ayaa sidaas oo kale socodka murugsan ee dhacdooyinka aadanuhu ugu hoos jiraa talada Rabbaaniga ah. Dhexda colaadaha iyo buuqa quruumaha, Kan ka sarreeya keruubiimta weli wuxuu hagama arrimaha dhulka.

“Taariikhda quruumaha, kuwaas oo midba midka kale ka dambeeyey ay qabsadeen wakhtigii iyo goobtii loo qoondeeyey, iyagoo aan ogeyn markhaati uga ah runta ay iyagu qudhoodu garanayn macnaheeda, ayaa nala hadasha. Quruun kasta iyo shaqsi kasta oo maanta jooga Ilaah wuxuu u qoondeeyey meel ku jirta qorshihiisa weyn. Maanta dadka iyo quruumaha waxaa lagu cabbirayaa xadhigga miisaanka ee ku jira gacanta Kan aan qalad samayn. Dhammaantood, doorashadooda awgeed, waxay go’aminayaan aayahooda, Ilaahna wax kasta ayuu u maamulaa sidii ay u rumoobi lahaayeen ujeedooyinkiisu.

“Taariikhda uu AAN AHAYNKA weynu ku calaamadeeyey Eraygiisa, isaga oo isku xidhaya xidhiidh ka dambeeya xidhiidh silsiladda waxsii sheegidda, laga soo bilaabo daa’imnimadii hore ilaa daa’imnimada mustaqbalka, waxay inoo sheegaysaa meesha aynu maanta kaga sugan nahay socodka qarniyada, iyo waxa laga fili karo wakhtiga iman doona. Wax kasta oo waxsii sheegiddu sii sheegtay inay dhacayaan, ilaa wakhtigan la joogo, waxaa lagu raad raacay bogagga taariikhda, oo waxa aynu ku hubsan karnaa in wax kasta oo weli iman doona ay u rumoobi doonaan siday u kala horreeyaan.

“Burburka ugu dambaysa ee dhammaan xukunnada dunida ayaa si cad loogu sii sheegay erayga runta ah. Wax sii sheegiddii la sheegay markii xukunkii Ilaah lagu dhawaaqay boqorkii ugu dambeeyey ee reer binu Israa’iil ayaa farriintan ku jirta.” Education, 178, 179.

Taayirrada murugsan ee marka ugu horraysa u muuqda kuwo jahawareer ku jira waa isu-dhaqdhaqaaqa murugsan ee dhacdooyinka aadanaha sida loogu matalay dirirta iyo buuqa quruumaha. Taariikhda Masiixu ku calaamadeeyey Eraygiisa ayaa inoo sheegaysa meesha aynu joogno, oo sidaas samaynaysana waxay aqoonsanaysaa afgembiga ugu dambeeya ee xukun kasta oo dunyawii ah. Wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kun waa meesha saamaynta riyo kasta lagu dhammaystiro, taariikhdaas gudaheedna taayirradu waxay metelaan dagaallada iyo wararka dagaallada ee Masiixu ku tilmaamay “bilowga murugooyinka”. Bilowga murugooyinku wuxuu bilaabmay Sebtembar 11, 2001, waayo markaas ayaa wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kunu bilaabmay, malaa’igta shaabadaysana waxay summaddeeda saartaa kuwa

ka taaha oo ka qayliya karaahiyooyinka laga dhex sameeyo kaniisadda iyo dalka.

Dagaallada dalka ka jira waxay murugo u keenaan kuwa arka oo maqla waxa dagaalladaasu metelaan. Taariikhda shaabadayntu waxay aqoonsanaysaa afgembiga ugu dambeeya ee boqortooyooyinka dunida oo dhan, burburinta boqortooyooyinkaasna waxaa lagu raadraacay taariikhda nebiyadeed ee waayihii hore. Markii Ishacyaah, cutubka lixaad, arkay isla muujintii uu Yooxanaa, Daanyeel, Yexesqeel, Ayuub iyo Bawlos arkeen, wuxuu iskii isu xilqaamay inuu fariinta wakhtigaas geeyo, laakiin wuxuu weyddiiyey ilaa goormuu u baahnaan lahaa inuu fariintaas soo gudbiyo?

Oo waxaan maqlay codkii Rabbiga oo leh, Yaan diraa, oo yaa noo tegi doona? Markaasaan idhi, Waa i kan; i dir. Oo isna wuxuu yidhi, Tag, oo dadkan u sheeg, Dhab ahaan waad maqli doontaan, laakiinse ma aydaan garan doonin; oo dhab ahaan waad arki doontaan, laakiinse ma aydaan gartoobin doonin. Qalbigii dadkan buuri, oo dhegahooda culays ka dhig, indhahoodana xidh; waaba intaasoo ay indhahooda wax ku arkaan, oo ay dhegahooda wax ku maqlaan, oo qalbigooda wax ku gartaan, oo ay soo noqdaan, oo la bogsiiyo. Markaasaan idhi, Sayidow, ilaa goormaan? Oo isna wuu ii jawaabay, Ilaa ay magaalooyinku baabba'aan iyagoo aan ciduna degganayn, oo guryuhuna ay dadla'aan, oo dalkuna uu gebi ahaanba cidla noqdo, Oo Rabbigu dadka meel fog ka raro, oo dalka dhexdiisana ay ka dhacdo dayrin weyn. Ishacyaah 6:8–12.

Jawaabtii Ishacyaah la siiyey waxay ahayd in uu u baahan doono inuu farriinta gudbiyo ilaa “dalka gebi ahaanba la baabbi’iyo.” Farriinta shaabadaynta waxaa la bixiyaa wakhtiga dagaalka, dagaalkana si gaar ah ayaa loogu aqoonsaday inuu yahay fasiraadda riyadii “marah” ee nebiyadii oo dhammu wada arkeen. Farriinta dibaddu waxaa loogu talagalay inay dhaliso waayo-aragnimo gudaha ah, laakiin keliya kuwa “maqli doona” aawadood.

Xiriirka ka dhexeeya ciidankii wakiilka ahaa ee papacy-ga ee Naasiyiinta intii lagu jiray dagaalkii labaad ee dunida, wuxuu iswaafaqayaa, sadarba sadar, ciidanka labaad ee wakiilka ah ee dagaalka labaad ee wakiillada, waxaana dagaalkii labaad ee dunidu laftiisu uu iswaafaqayaa dagaalka labaad ee wakiillada. Xiriirka dagaalka labaad ee wakiillada la leeyahay dagaalkii xuduudda ee Raphia ee hadda lagu soo celinayo Ukraine, juqraafi ahaan ayuu ugu xiran yahay weerarkii labaad ee Islaamka ee hoogga saddexaad, kaas oo bilaabmay Oktoobar 7, 2023, wuxuuna metelaa giraangiro wax sii dhex yaallaan giraangiro.

Sannadkii 1999, waxaa la daabacay buug uu qoray John Cornwell. John Cornwell xilligaas wuxuu ahaa Senior Research Fellow ka tirsan Jesus College ee Cambridge, England, wuxuuna ahaa weriye iyo qoraa ku guulaystay abaalmarinno. Buuggu wuxuu ka hadlayay doorkii baadariga Rooma ee talinayey intii lagu jiray Dagaalkii Labaad ee Adduunka. Buuggu wuxuu ka bilaabmaa awoowgii baadariga mustaqbalka, kaas oo ahaa gacanta midig ee Pope Pius IX, oo loo yaqaanay Pio Nono. Sannadkii 1849, dadweyne Jamhuuri ah ayaa weeraray xarumaha Vatican-ka, Pope Pius IX na wuxuu ka cararay magaalada Rooma. Ninkii uu masaafurinta la galay wuxuu ahaa awoowgii Eugenio Pacelli. Eugenio Pacelli wuxuu ahaa awoowga ninkii gacanta midig u ahaa Pope Pius IX, dabadeedna wuxuu noqday Pius XII, buuggii laga qorayna waxaa la baxay Hitler’s Pope, The Secret History of Pius XII.

Buugga dhexdiisa, Cornwell waxa uu baadhayaa heerka uu Pope Pius XII, oo markii hore ahaa Cardinal Eugenio Pacelli, uga warqabey una falceliyey silicdii iyo cadaadiskii Yuhuudda uu ku hayey taliskii Naasiga intii lagu jiray Dagaalkii Labaad ee Adduunka. Waxa uu muujinayaa in aamusnaanta guud ee Pius XII iyo ka-gaabsashadiisii inuu cambaareeyo Xasuuqii Holocaust ay caddeeyeen hoggaamintiisii anshax-darrada ahayd intii uu dagaalku socday.

Cornwell waxa uu bixiyaa duruuf taariikheed oo ku saabsan baabtinimada Pius XII, oo ay ku jirto asalkiisii diblomaasiyadeed iyo isku-xidhnaanta murugsan ee siyaasadeed ee xilligaas. Wuxuu baadhaa habkii Vatican-ku ula macaamilay Jarmalkii Naasiga ahaa. Cornwell waxa uu tilmaamayaa in Pius XII ku guuldarraystay inuu ka hadlo Holocaust-ka kana hortago isagoo u hiilinaya Yuhuuddii la silcinayey, waayo isaga oo Kardinal ah sannadkii 1933 ayuu hirgeliyey heshiis concordat ah oo lala galay Hitler, kaas oo ballanqaaday in Kaatooliggu u hoggaansami doono hawlaha Hitler.

Waxaan sii wadi doonaa daraasaddan maqaalka xiga.

Dagaalkii Labaad ee Adduunka ka dib, qaar ka mid ah dambiilayaashii dagaalka ee Naasiga ayaa ku guulaystay inay ka baxsadaan caddaaladda iyagoo u qaxay dalal kala duwan, oo ay ku jiraan kuwo badan oo ku yaal Koonfurta Ameerika. Hababka ugu waaweyn ee ay u adeegsadeen baxsadka iyo gaadhista Koonfurta Ameerika waxa ka mid ahaa:

Ratlines: Ratlines waxay ahaayeen jidad baxsad oo qarsoodi ah oo ay dhiseen ururro kala duwan, oo ay ku jirto Kaniisadda Katooliga iyo hay'ado sirtoon oo la safnaa, si ay uga caawiyaan Naasiyiinta iyo baxsadayaal kale inay ka baxsadaan Yurub. Jidadkan badanaa waxa ku jiri jiray adeegsiga aqoonsiyo been abuur ah, dukumentiyada la been sameeyey, iyo shabakado tahriibin ah si loo fududeeyo u gudbidooda meelo ammaan ah, oo ay ku jirto Koonfurta Ameerika.

Dokumentiyada La Been-Abuuray: Qaxooti badan oo Naasiyiin ah ayaa helay baasaboorro, fiisooyin, iyo dukumentiyada kale oo safar oo been-abuur ah si ay u qariyaan aqoonsiyadooda dhabta ah una ka baxsadaan in la qabto. Waxay dukumentiyadan u adeegsadeen inay ku maraan dalal dhexdhexaad ah ama u janjeedha dhinacooda ka hor intii aanay gaadhin Koonfur Ameerika.

La-shaqaynta Mas'uuliyiinta: Xaaladaha qaarkood, saraakiil u janjeedha dhinacooda oo ka tirsan dalalka Koonfur Ameerika ayaa iska indho-tiray joogitaanka baxsadka Nazi-ga ama si firfircoon uga caawiyay inay ka baxsadaan qabashada. Dawladdo qaarkood, gaar ahaan kuwa leh maamulo kali-talis ah oo u janjeedha afkaarta Nazi-ga, ayaa magangelyo siiyay shakhsiyaadkan.

Godad Sharciyeed: Qaar ka mid ah dambiilayaashii dagaalka ee Naasiga ayaa ka faa'iidaystay godad sharciyeed ama sharciyo dabacsan oo la xiriira dhiibista dambiilayaasha ee dalalka Koonfur Ameerika si ay uga fogaadaan in loo gacan geliyo Yurub, halkaas oo lagu soo oogi lahaa dacwad ku saabsan dambiyadoodii.

Guud ahaan, isbiirsiga jidadkii baxsadka, dukumentiyadii la been-abuuray, ku lug lahaanshihii mas'uuliyiinta, iyo daldalooladii sharciga ayaa u suurageliyey dembiilayaashii dagaalka

Naasiga ahaa inay u baxsadaan Koonfurta Ameerika oo ay caddaaladda ka dhuuntaan sannado badan ka dib dhammaadkii Dagaalkii Labaad ee Adduunka. ChatGPT, Maarso, 2024.